

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13827200>

KOMPYUTER LINGVISTIKASINING BUGUNGI KUNDA JAHONDAGI AHAMIYATI

Sunatov Jo‘rabek Turg‘unbek o‘g‘li

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti o‘qituvchisi

E-mail: jurabek.sunatov6666@mail.ru

Xayriddinov Shavkat Botirovich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti o‘qituvchisi

E-mail: xayriddinovshavkat2@gmail.com

Rasilova Aziza Isroil qizi

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti talabasi

E-mail: azizarasilova0@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ingliz tilining O‘zbekistondagi o‘rni va ahamiyati haqida ma‘lumot berilgan. Chet tillarini, ayniqsa ingliz tilini o‘rganish bo‘yicha olib borilayotgan ishlar bayon etilgan.

***Kalit so‘zlar:** chet tili, umumiy o‘rta ta‘lim, o‘rta-maxsus ta‘lim, hamkorlik, taraqqiyot, tadqiqot, individuallik.*

KIRISH

Kompyuter lingvistika — tabiiy tillarni kompyuter yordamida avtomatik qayta ishlashga ixtisoslashgan fan. Bu soha sun‘iy intellekt, ma‘lumotlarni qayta ishlash va tabiiy tilni tushunish texnologiyalari bilan chambarchas bog‘liqdir. Hozirgi globallashtirilgan davrda til to‘siqlarini yengib o‘tish, ma‘lumotlarni ommaviy qayta ishlash va sun‘iy intellekt tizimlari orqali muloqot qilish dolzarb bo‘lib qoldi. Ushbu maqola kompyuter lingvistikasining jahon miqyosidagi ahamiyati va uni rivojlantirishning amaliy jihatlarini tahlil qiladi.

Kompyuter lingvistikasi fani globallashuv davri muammolarini hal qilishga yo'naltirilgan, yoshlarning ham texnikani, ham xorijiy tillarni mukammal o'rganishlarini ta'minlaydigan soha hisoblanadi. Kompyuter lingvistikasining asosiy maqsadi lingvistik masalalarni yechishning kompyuter dasturlarini ishlab chiqish hamda bu dasturlar uchun ma'lumotlar bazasini yaratishdan iborat. Kompyuter lingvistikasining o'rganish obyekti, tahlil doirasi keng. Kompyuter lingvistikasi tilshunoslik nazariyasi va amaliyoti, kognitiv psixologiya, matematika, informatika va falsafa bilan uzviy bog'liqdir. Kompyuter lingvistikasi qayd etilgan sohalarga oid masalalarni ham qamrab oladi. Kompyuter lingvistikasini o'rganish tilning o'ziga xos tizimini, ramzlar, belgilar, modellar ko'rinishidagi qiymatini, ijtimoiy funksiyalarini anglatishga, yangi informatsion texnologiyalar bilan tanishtirishga, tilshunoslikning nazariy masalalari, kognitiv psixologiya, mantiq, falsafa, matematika bilan bog'liq qonuniyatlarni o'zlashtirishga xizmat qiladi [1].

USULLAR.

Maqolada qo'llanilgan usullar:

Adabiyot tahlili: xalqaro ilmiy maqolalar va tadqiqotlar asosida kompyuter lingvistikasining turli aspektlari ko'rib chiqildi.

Empirik ma'lumotlar: Kompyuter lingvistikasining asosiy texnologiyalari va ularning hozirgi zamonaviy qo'llanish misollari tahlil qilindi.

Statistik tahlil: Dunyo miqyosida kompyuter lingvistikasiga asoslangan texnologiyalarning kengayishi va qabul qilinish darajasi statistik ma'lumotlar asosida baholandi.

NATIJALAR.

Tadqiqot natijalari ko'rsatadiki:

Avtomatik tarjima tizimlari: Google Translate, DeepL kabi avtomatik tarjima tizimlari jahon miqyosida foydalanuvchilar tomonidan keng qo'llaniladi. Ushbu tizimlar sun'iy intellekt va kompyuter lingvistikasiga asoslanib, tillar orasidagi to'siqlarni bartaraf etishda muhim rol o'ynaydi.

Tabiiy tilni qayta ishlash (NLP): So‘nggi yillarda NLP texnologiyalari masalan, Google Search, Siri va Alexa kabi ovozli yordamchi tizimlarda keng qo‘llanmoqda. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, bu texnologiyalar orqali foydalanuvchilar bilan muloqot samaradorligi oshirilgan va texnologiyalarga kirish qulaylashgan.

Chatbotlar va sun‘iy intellekt tizimlari: Kompaniyalar mijozlar bilan muloqot qilishni avtomatlashtirish uchun chatbotlardan foydalanmoqda. Kompyuter lingvistikasiga asoslangan bu tizimlar millionlab foydalanuvchilarga bir vaqtda xizmat ko‘rsatish imkonini beradi.

Tadqiqot yutuqlari: Kompyuter lingvistikasining rivojlanishi orqali til tuzilmalari va qoidalari chuqurroq o‘rganilmoqda. Ushbu tadqiqotlar tilning kognitiv aspektlarini va muloqot jarayonlarini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Munozara

Kompyuter lingvistikasining xalqaro ahamiyati kundan-kunga oshib bormoqda. **Avtomatik tarjima tizimlari** orqali turli tillardagi hujjatlar va matnlar osongina tushunilmoqda, bu esa global biznes, ilm-fan va ta‘lim sohasida muloqotni sezilarli darajada osonlashtiradi. Shu bilan birga, **NLP texnologiyalari** inson va mashina o‘rtasidagi muloqotni yanada tabiiyroq qilmoqda. Siri, Alexa va Google Assistant kabi texnologiyalar hozirda milliardlab odamlar tomonidan kundalik hayotda qo‘llanilmoqda.

Chatbotlarning rivojlanishi xizmat ko‘rsatish sohasida katta o‘zgarishlar olib keldi. Ular yordamida kompaniyalar foydalanuvchilar bilan yanada yaqin va tezkor muloqotga kirishmoqda, bu esa xizmat ko‘rsatish sifatini oshiradi.

Tahlillar ko‘rsatadiki, kompyuter lingvistikasining texnologiyalari orqali nafaqat muloqot jarayonlari yaxshilanmoqda, balki sun‘iy intellektning rivojlanishi ham tezlashmoqda. Tilni qayta ishlash va tushunish texnologiyalari insonlar bilan yanada ko‘proq moslashuvchan aloqa o‘rnatish imkonini beradi.

XULOSA.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, kompyuter lingvistikasining jahon miqyosidagi ahamiyati kundan-kunga oshib bormoqda. Ushbu texnologiyalar avtomatik tarjima tizimlaridan tortib, kognitiv tadqiqotlarga bo‘lgan keng sohalarda qo‘llanilmoqda. Ular global muloqot va axborot almashish jarayonlarini sezilarli darajada tezlashtiradi va soddalashtiradi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, kompyuter lingvistikasining kelajakdagi o‘rni yanada mustahkam bo‘ladi va bu soha turli sohalarda yanada keng qo‘llaniladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Xolmanova Zulxumor Turdiyevna. Kompyuter lingvistikasi. O‘quv qo‘llanma. Toshkent – 2019 y.
2. Murodullo o‘g‘li, J. U. APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN TECHNICAL SYSTEMS IN ENGINEERING FIELDS.
3. Jurayev, O. M. o‘g‘li ., Suvonov, B. I. o‘g‘li ., & Xayriddinov, S. B. (2024). INKLYUZIV TA’LIMNI TASHKIL ETISH MUAMMOLARI VA YECHIMLARI. GOLDEN BRAIN, 2(12), 105–108. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11501150>
4. Jurayev, O. M. o‘g‘li ., Suvonov, B. I. o‘g‘li ., & Xayriddinov, S. B. (2024). PEDAGOGLARNI KASBIY RIVOJLANTIRISH. GOLDEN BRAIN, 2(12), 100–104. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11501095>
5. Хайриддинов, Ш. Б. (2024). ФИЛОСОФСКИЕ И ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ. *Экономика и социум*, (2-2 (117)), 669-672.
6. Raxmonov, X., & Sunatov, J. R. (2022). O ‘ZBEK TILI KOMPYUTER LINGVISTIKASI YO ‘NALISHIDA OLIB BORILGAN ILMIY TADQIQOTLAR. *COMPUTER LINGUISTICS: PROBLEMS, SOLUTIONS, PROSPECTS*, 1(1).

7. Sunatov, J. R., Shamatova, G., & Maxmanazarov, O. (2024). TA'LIMDA KOMPYUTER TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH (MS POWERPOINT AMALIY DASTURIY TA'MINOT MISOLIDA). *Talqin va tadqiqotlar*, (28).

8. Suvonov, B., & Jamilova, S. (2024). SUN'IY INTELLEKTUAL TIZIMLARDA NOANIQ MANTIQNING AHAMIYATLILIGI VA UNING ANIQ MANTIQDAN FARQI. *Interpretation and researches*, (4 (26)).

9. Suvonov, B., & Islomov, A. (2024, May). VIRTUAL REALITY AND THE PRINCIPLES OF USING VIRTUAL REALITY IN THE EDUCATIONAL PROCESS. In *Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit* (pp. 57-59).

10. Suvonov, B. I. (2023). INFORMATION AND COMMUNICATION SYSTEMS FOR TECHNOLOGICAL PROCESS MANAGEMENT: A COMPREHENSIVE REVIEW. *Экономика и социум*, (11 (114)-2), 440-443.

11. Abduvaliyev, A. A., & Sunatov, J. T. (2024). IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISHDA TREND MEZONIDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI. *Экономика и социум*, (2 (117)-1), 69-73.

12. Sunatov, J. R., Rustamov, R., & Dustmurodova, M. (2024). KOMPYUTER LINGVISTIKASIDA FONETIK TAHLIL JARAYONI. *Modern Science and Research*, 3(5), 191-195.

13. Asror o'g'li, A. O., & Rahmon o'g'li, S. E. (2024). TA'LIMGA VEB PLATFORMALARNI JORIY ETISHNI TAHLIL QILISH. *GOLDEN BRAIN*, 2(8), 92-97.

14. Sa'dullayev, A., & Asrorov, O. (2024). THE ESSENCE OF NEW PEDAGOGICAL TERMS DURING THE REFORMS IMPLEMENTED IN THE FIELD OF EDUCATION. "*Science Shine*" *International scientific journal*, 14(1).

15. Sunatov, J. R. (2023, December). TA'LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE on the topic: "Priority areas for ensuring the continuity of fine art education: problems and solutions"* (Vol. 1, No. 01).